

HELGELANDSREGIONEN

En mulighetsstudie frem mot 2035

Menon-publikasjon nr. 76/2021

Forord:

Samfunnsutvikling på et samlet Helgeland

Vi vet det. Og du vet det: Det er mye som er bra på Helgeland. Men vi vet også at regionen har uforløst potensial. Alle vet det ut fra sitt ståsted, kunnskap og erfaring. Ingen har hele bildet, men med litt mer felles kunnskap og oppfatning er det lettere å trekke i samme retning. Vi ønsker å ta ett til på veien for å få til vekst på Helgeland.

I forkant av årets Drivkraftkonferanse satte Lokalbanken seg akkurat det målet: La oss være konkrete og forsøke å gi et bilde av mulighetene på et samlet Helgeland. Derfor kontaktet vi Norges sterkeste miljø på økonomiske problemstillinger og samfunnsanalyser, Menon Economics. De har laget en studie som viser potensialet vi har de kommende 15 årene med utgangspunkt i de naturgitte fortrinn og den kompetansen helgelendingene har. Hvis vi skal lykkes, må vi ha en sterk og samordna vilje til å satse både i næringsliv og offentlig sektor på tvers av kommunegrenser og politiske skillelinjer.

Gled deg til rapporten, som du finner i sin helhet på sbh.no/bedrift. Du er varmt velkommen til å få inspirasjon til å ta grep, eller kontakte oss eller andre som vil bidra til vekst på Helgeland.

Lokalbankens visjon er å være en drivkraft for vekst. Det er vårt bidrag. Og du har ditt viktige bidrag. Sammen skaper vi framtidens Helgeland. Et samlet Helgeland. Sammen vet vi mer.

Hilsen alle oss i Lokalbanken

SpareBank 1 Helgeland

Innhold og metode

1	Helgeland,	s. 6
2	Næringene med størst potensial frem mot 2035,	s. 15
3	Hva skal til for å realisere potensialet?,	s. 42
4	Vedlegg,	s. 48

Hva er en mulighetsstudie?

Tanken bak å utforme en mulighetsstudie er å ikke la seg begrense av et stort antall mulige hindre og beskrankninger i økonomien og samfunnet for øvrig som avgrensar synet på vekstmulighetene i en region. Vi i Menon Economics ser stor verdi for lokalsamfunn og regioner ved å gjennomføre mulighetsstudier som frir seg fra mange føringer og begrensninger.

Samtidig kan en slik øvelse bli useriøs dersom en lar fantasien løpe fritt med hensyn til den økonomiske utviklingen. Det er derfor viktig å slippe litt løs på de begrensende betraktningene, men samtidig ivareta relevans og riktige proporsjoner i framtidsvurderingene.

Studien ser på mulighetsrommet frem mot 2035, 15 år frem i tid. For denne typen av analyse er det ikke noen fasit på korrekt tidsperiode. Vi har valgt 2035 da det er tilstrekkelig langt frem i tid for at strukturelle endringer i næringslivet kan finne sted, men ikke lengre enn at de aller fleste av oss fortsatt er i arbeid. Også mange bedrifter har forretningsstrategier som strekker seg så langt frem i tid, ikke minst de næringene som hviler på store investeringer og bruk av naturressurser.

2035:

Mer enn 9000 nye arbeidstakere og nær 40 milliarder i økt omsetning

Det er et enormt potensial i næringslivet på Helgeland. Regionen har en kombinasjon av naturgitte fortrinn og kompetanse som er bygd opp gjennom mange år i viktige hjørnesteinsbedrifter. Dette danner et svært godt utgangspunkt for videre vekst.

Fremoverlente bedrifter som satser på forskning og utvikling og som er tidlig ute med å tilpasse endringene som følger av særlig det grønne skiftet og den pågående digitaliseringen vil kunne bidra til ytterlig vekst i regionen i årene fremover.

Dersom potensialet for sjømat-, reiselivs- og

kraftforedlende industri realiseres frem mot 2035 vil det kunne føre til en økning i antall sysselsatt på over 9000. Det er en økning på 25% i forhold til dagens nivå.

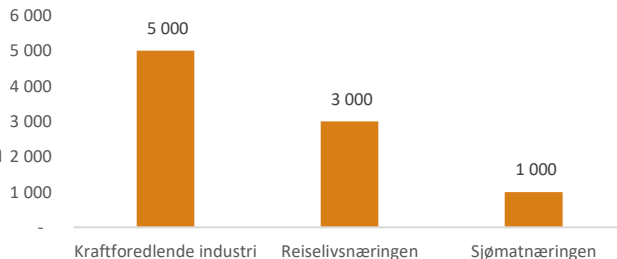
I tillegg til dette ligger det et stort vekst i teknologibedrifter og i mineralnæringen.

Videre vil disse arbeidsplassene skape ringvirkninger lokalt som øker sysselsettingen ytterligere.

Å utløse Helgelands mulighetsrom forutsetter sterk og samordnet vilje til å satse hardt i både næringsliv og offentlig sektor. Det offentlige må legge til rette gjennom et bedre samarbeid i

regionen og investeringer i essensielle infrastrukturiltak.

Det blir ingen vekst uten flere folk med kompetanse. Det krever økt bostedsattraktivitet. Kommunene må jobbe tett med næringsliv og eiendomsinvestorer for å sikre tilstrekkelig med egnede boliger (både eie og leie).

Ringvirkningseffekter kan bidra til ytterligere 2000 arbeidsplasser i regionen

Våre anslag for økt sysselsetting og verdiskaping på Helgeland ser kun på mulighetsrommet i næringene direkte, vi snakker ikke om ytterligere ringvirkninger. De kan være store.

Med ringvirkninger mener vi effekter på andre deler av samfunnet som følge av at næringene etterspør varer og tjenester lokalt som underleveranser. I tillegg vil de som får utbetalt lønn bruke mye av lønna lokalt til forbruk, bolig og andre investeringer.

Tidligere analyser viser at de regionale ringvirkningene per ansatt i industrien er opp mot 4 ganger så høy for batteriproduksjon som for datasentre og hydrogenproduksjon. Men gjennomgående har prosessindustrien en lav andel lokale underleverandører og derfor moderate ringvirkninger.

I reiselivsnæringen handles det mye inn lokalt men ringvirkningseffekter per sysselsatt er ikke så høye fordi lønna er relativt lav.

I sjømatnæringen hentes mye av underleveransene fra andre steder i landet og fra utlandet. Ettersom det også jobber relativt få mennesker i næringen er også ringvirkningene til Helgeland fra denne næringen moderate.

Våre modellberegninger indikerer at ringvirkningseffektene på Helgeland kan skape 2000 arbeidsplasser i tillegg til de som skapes i næringene vi har sett på. Vær oppmerksom på at disse beregningene bærer stor usikkerhet.

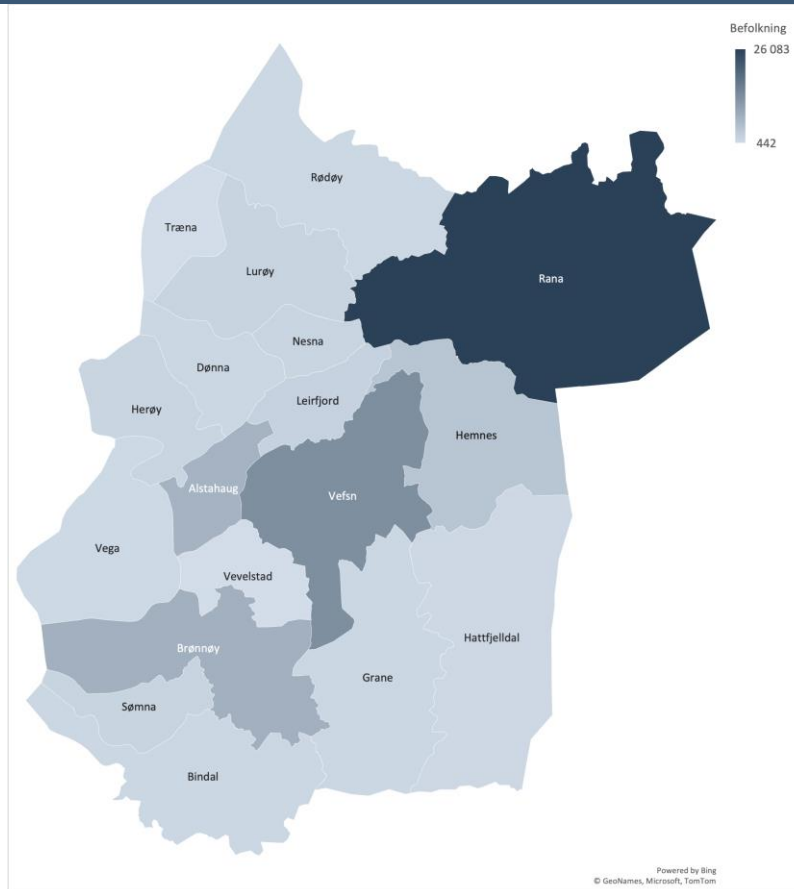

Helgeland

Helgelands fremste fortrinn som region

- God variasjon i næringslivet arbeidsmarkedet - industri, kraftproduksjon, sjømat, transport, opplevelser og statlige arbeidsplasser
- Naturopplevelser i verdensklasse
- Svært gode forutsetninger for å ta en ledende rolle i det grønne skiftet og den sirkulære økonomien
- Lange og gode tradisjoner innen kraftkrevende industri
- Rik tilgang på fornybar kraft

Kommune	Innbyggere
Alstahaug	7 394
Bindal	1 397
Brønnøy	7 803
Dønna	1 371
Grane	1 453
Hattfjelldal	1 267
Hemnes	4 428
Herøy	1 793
Leirfjord	2 278
Lurøy	1 876
Nesna	1 701
Rana	26 083
Rødøy	1 206
Sømna	1 990
Træna	442
Vefsn	13 268
Vega	1 182
Vevelstad	465
Helgeland	77 397

Hvorfor sammenligner vi med Bodø og Haugaland?

- I denne mulighetsstudien beskriver vi først noen utviklingstrekk og karakteristika ved Helgelandsregionen før vi går inn på mulighetsrommet frem mot 2035
- **VIKTIG:** Skal næringslivet i regionen vokse er det helt avgjørende med tilgang på arbeidskraft med riktig kompetanse. En del vil kunne rekrutteres lokalt, men mye må hentes fra andre steder i landet og utlandet.
- Vi gjør noen komparative sammenligninger av situasjonen på Helgeland med henholdsvis Bodø-regionen* og Haugland. Bodø-regionen er geografisk nærmeste nabo. Bodø har en stor flyplass, de har et universitet og ikke minst så har Bodø-regionen store ambisjoner for fremtiden. Det betyr blant annet at Helgeland trolig vil komme til å måtte konkurrere om mange av de samme folkene i årene fremover.
- Haugland-regionen har vi valgt ettersom denne regionen ligner på Helgeland blant annet når det kommer til næringsstruktur. Begge er særlig sterke på sjømat, prosessindustri og har en del maritim aktivitet. Begge regionene ligger mellom store byer og er kjennetegnet med flere småbyer. De største byene i hver region er omtrent like store og det er en del offentlige arbeidsplasser i begge regionene.

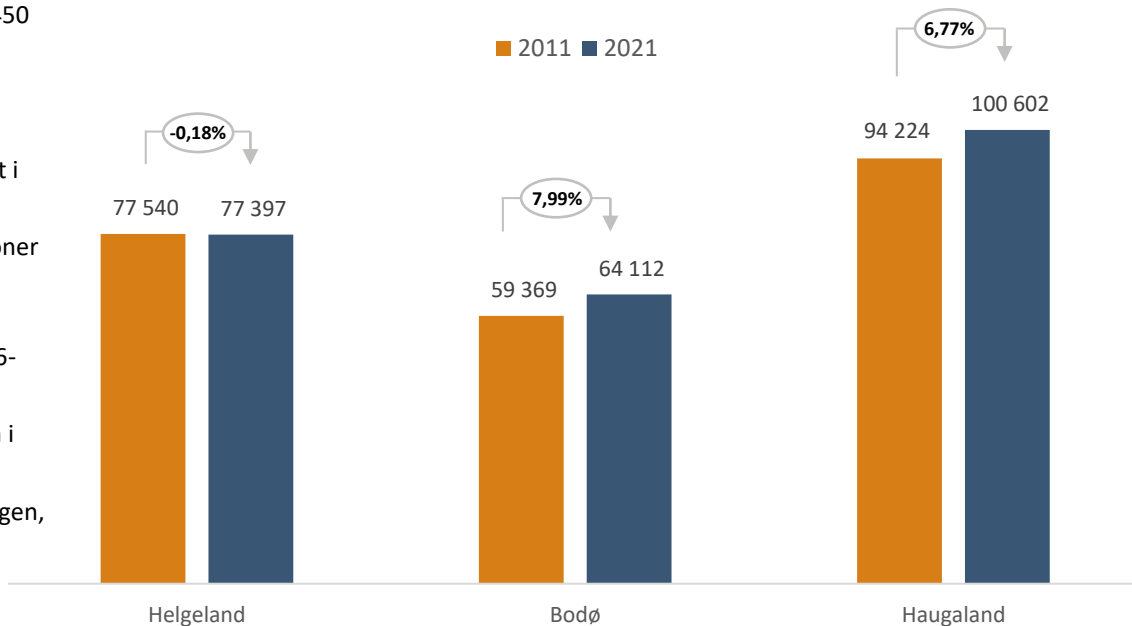

*Bodø-regionen dekker Bodø, Fauske og Sørfold.

Befolkningsveksten må opp i årene fremover for å skape vekst og utvikling

77 397 innbyggere, men ingen vekst

- Helgeland med sine nesten 80 000 innbyggere representerer 1 av 3 innbyggere i Nordland, men det er store forskjeller i kommunestørrelser fra Træna og Vevelstad med rundt 450 innbyggere til Rana som har over 26 000 innbyggere
- Svak nedgang i antall innbyggere og betydelig dårligere utvikling enn Bodø og på Haugland
- Det samlede innbyggertallet i Nordlandfylke har også økt i denne perioden med 1,86 prosent
- Både Bodø og Haugaland har større utdanningsinstitusjoner og et større lokalt næringsliv som drar nytte av å være nærmere sentrale transport- og logistikknutepunkter
- Helgeland har hatt et fødselsunderskudd i perioden 2016-2020 på 298 personer
- Fortsatt positiv nettoinnvandring, men lavere i 2020 enn i 2019
- Fremover forventes fortsatt en svak nedgang i befolkningen, samtidig som andelen eldre øker vesentlig
- **Det må tas grep for å snu utviklingen!**

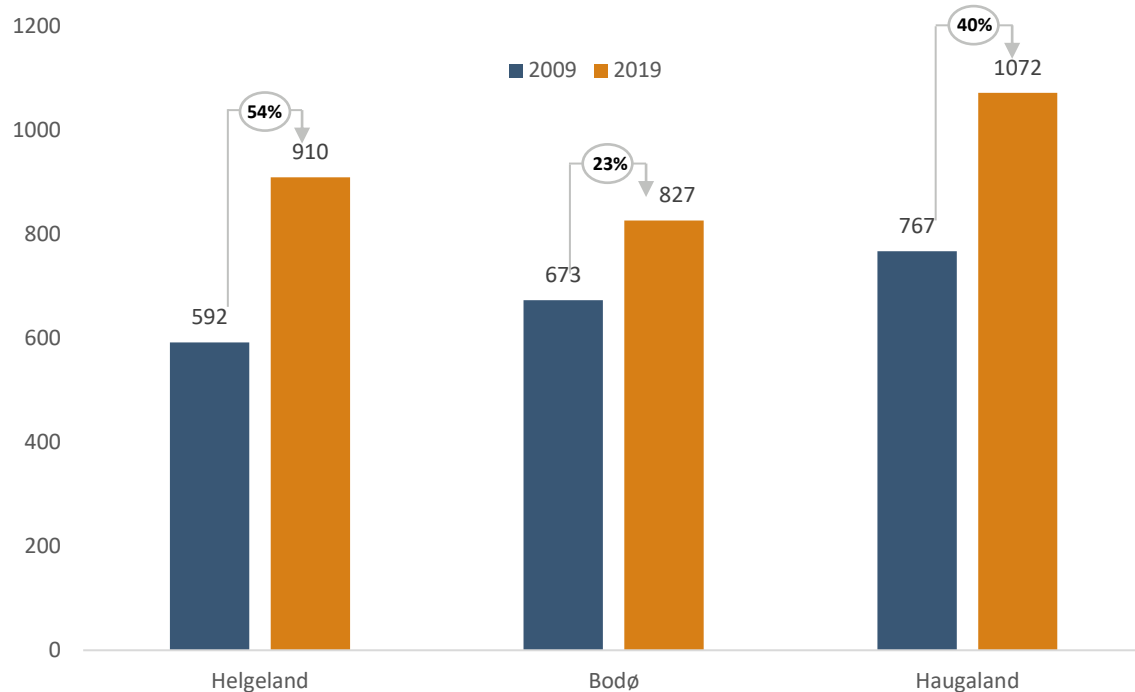

Helgeland kan vise til høy vekst i verdiskapning per sysselsatt

- Helgeland har over de siste ti årene hatt høyest vekst i verdiskapning per sysselsatt, sammenliknet med de to andre regionene
- Haugaland er den regionen som gjennom hele perioden har hatt høyest produktivitet i næringslivet, men Helgeland nærmer seg dette nivået
- Bodø lå i 2009 foran Helgeland med hensyn til produktivitet, men Helgeland er i dag godt forbi
- Selv om veksten er høy er det lite som foreløpig tyder på at denne skal avta på Helgeland
- Veksten til Helgeland er sensitiv for variasjon i råvarepriser, men volumvekst i oppdrettsnæringen forklarer også mye av utviklingen på Helgeland

Verdiskapning per sysselsatt. Kilde: Menon Economics

Tall i tusen kroner

Betydelig befolkningsnedgang i både fastlands og øykommuner

70 prosent av innbyggerne på Helgeland bor i bykommunene Alstahaug, Brønnøy, Rana og Vefsn.

15 av 18 kommuner har hatt en negativ utvikling i antall innbyggere de seneste 10 årene.

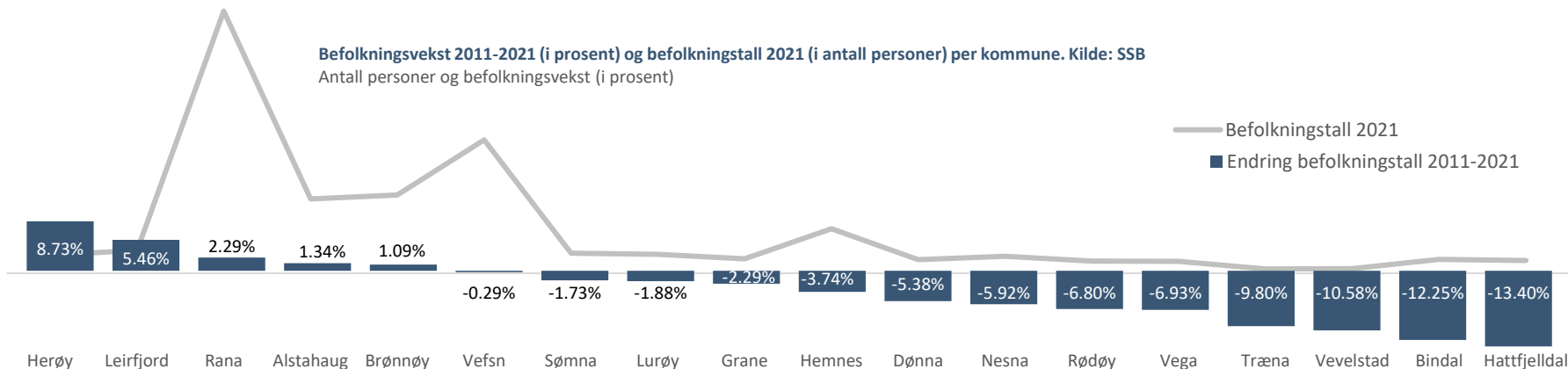
Veksten har vært høyest i Herøy og Leirfjord. Her har

innbyggertallet økt med henholdsvis 144 og 118, mens det i Rana har økt med over 580 mennesker i perioden.

Hattfjelldal og Bindal har på sin side opplevd en nedgang på nær 200 innbyggere i hver kommune.

Herøy kommune startet i 2007 en langsiktig plan om å

øke befolkningen gjennom økt attraktivitet. Dette bestod blant annet av å tilrettelegge for boligbygging, samferdsel og tilby et godt kulturtilbud. Det kan se ut som at disse tiltakene har gitt resultater ved å bremse i form av økt bosetting over tid.

Bygg og anlegg og handelsnæringen sysselsetter samlet nær halvparten av alle i næringslivet. Reiselivsnæringen har skapt flest nye arbeidsplasser de siste 10 årene

De fleste næringene kan vise til en vekst i antall sysselsatte i tiårsperioden fra 2009 til 2019. Klart sterkest har veksten vært innenfor teknologi og industri, men her er det fortsatt et begrenset antall sysselsatte. Reiselivsnæringen og sjømat kan også vise til sterk vekst.

Til tross for noe svakere vekst er det fortsatt bygg og

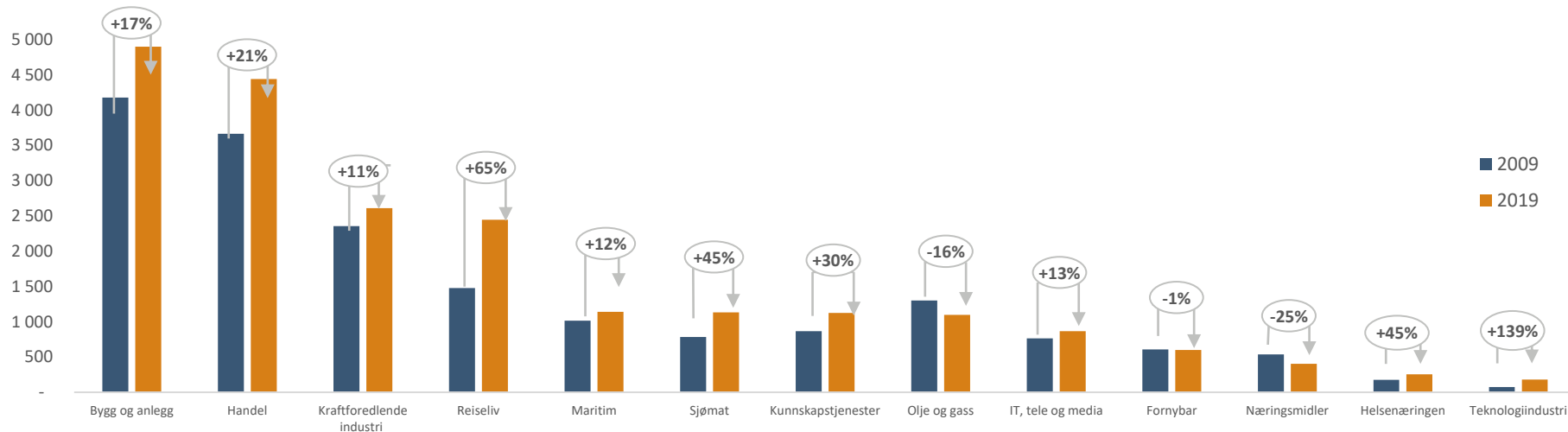
anlegg samt handelsnæringen som er de to næringene som i 2019 som står for flest arbeidsplasser på Helgeland. Nær halvparten av alle sysselsatte i privat sektor på Helgeland jobber innenfor bygg og anlegg og handelsnæringen.

Ser vi nærmere på hvilke bedrifter som er de største

arbeidsgiverne er flere av disse tradisjonelle industribedrifter som Alcoa, Celsa og Rana Gruber.

Siden 2009 har det også forsvunnet flere arbeidsplasser i regionen og de har særlig vært knyttet opp mot olje og gassindustrien og innenfor næringsmidler.

Utvikling i antall ansatte på Helgeland fra 2009 til 2019.* Kilde: Menon Economics

* Basert på Menons næringsinndeling. En del bedrifter er inkludert i flere næringer, og totalen i figuren tilsvare derfor ikke samlet sysselsetting for regionen.

Fornybar energi og sjømatnæringen har klart høyest produktivitet målt ved verdiskap per sysselsatt

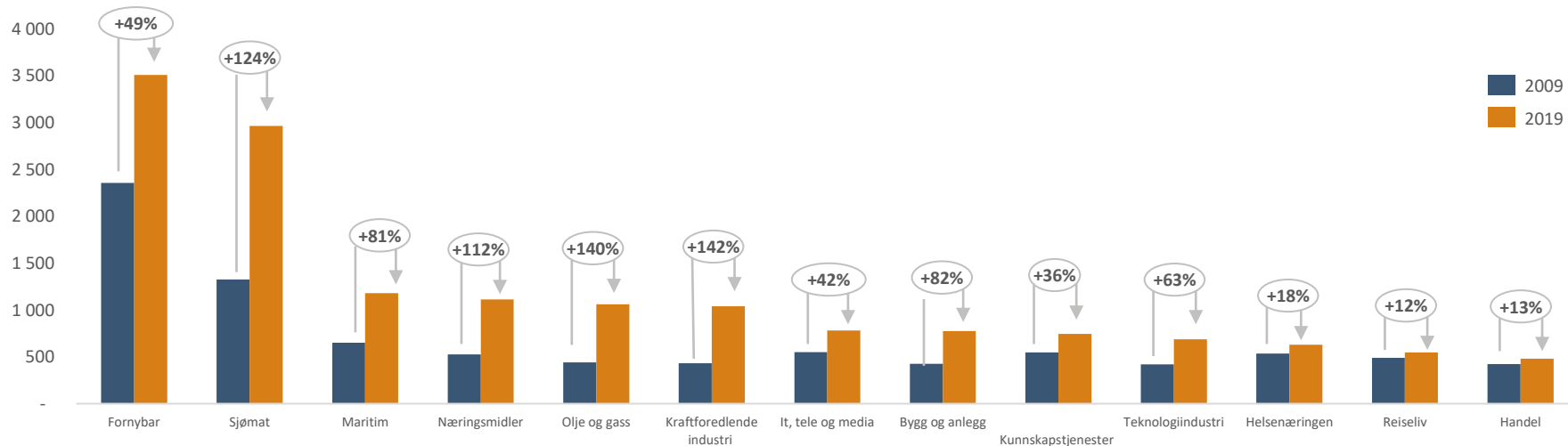
Det er store forskjeller mellom produktiviteten i næringene og klart best ut kommer fornybar energi og sjømatnæringen med henholdsvis 3,5 og 3 millioner kroner per sysselsatt i verdiskaping. Begge disse næringene er kapitalintensive og da blir gjerne

verdiskapingen per ansatt høy.

Sjømatnæringen har i lengre tid vært en av næringene som har bidratt med mye verdiskaping i regionen og den har imponerende vekst i produktiviteten.

Sterkest vekst i perioden har det vært innenfor kraftforedlende industri. For flere av næringene med høy vekst ligger mye av forklaringen i kombinasjonen av digitalisering og effektivisering av driften samt økte priser på produktene som produseres.

Utvikling i næringenes verdiskaping per sysselsatt på Helgeland fra 2009 til 2019 (mill. NOK).* Løpende kroner. Kilde: Menon Economics

* Basert på Menons næringsinndeling. En del bedrifter er inkludert i flere næringer, og totalen i figuren kan derfor avvike noe fra samlet verdiskapingen for regionen. Se vedlegg for mer informasjon om vår regnskapsdatabase som tallene er hentet fra

Viktig å jobbe målrettet for å beholde og tiltrekke seg flere unge og høyt utdannede

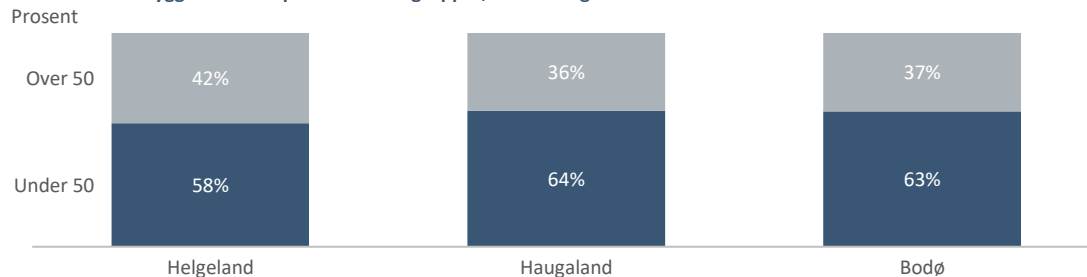
Helgeland har en lavere andel innbyggere under 50 år enn Bodø og Haugaland. Kun 58 prosent av befolkningen. Til sammenligning er andelen henholdsvis 63 og 64 prosent i Bodø og Haugaland.

Andelen av befolkningen med kun grunnskole-videregåendeutdanning er lik på Helgeland som Haugaland, men en del høyere enn hva tilfellet er i Bodø.

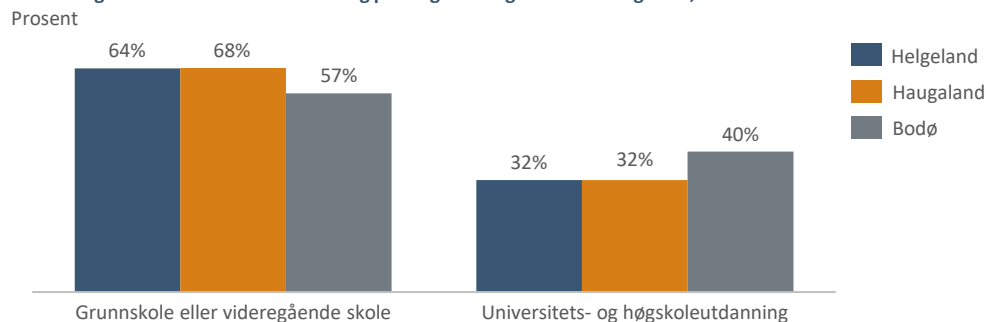
Andelen innbyggere under 50 år i regionen kombinert med at det er færre med universitets- og høyskoleutdanning tyder på at regionen har utfordringer med å tiltrekke seg og beholde unge og høyt utdannende innbyggere.

Det vil også kunne gjøre det mer attraktivt for nye næringslivsaktører å vurdere en etablering i Bodø-regionen fremfor på Helgeland. Dette er en situasjon som det må jobbes med i årene fremover, nettopp for å unngå å tape i konkurranse mot Bodø.

Andelen av innbyggere fordelt på ulike aldersgrupper, bostedsregistrerte adresser. 2020. Kilde: SSB

Utdanningsnivå som andel av befolkning på Helgeland og i referanseregioner, 2020.* Kilde: SSB

* Kategorien uoppgitt utdanning er ekskludert. Derfor summerer ikke tallene for hver region til 100 prosent.

Næringene med størst potensial frem mot 2035

Nå koker det på Helgeland!

- Investeringsstillingene til Kunnskapsbanken for Nord-Norge viser at det nå investeres store beløp på Helgeland
- I perioden 2018-2020 ble det påbegynt ulike prosjekter med et samlet investeringsbeløp i størrelsesorden 11,5 milliarder kroner. Dette inkluderer både offentlige og private prosjekter og dekker alt fra infrastrukturprosjekter til offentlige bygg så vel som boligprosjekter og investeringer i industri og næringsutvikling
- I samme periode ble det også vedtatt finansiert prosjekter til en ytterligere verdi av 13 milliarder kroner som det er ventet at vil bli påbegynt og realisert i årene fremover. Dette knyttes i all hovedsak til investeringer innen næring, industri, kraft og helse. Om en også inkluderer prosjekter som er ønsket og under vurdering kommer beløpene opp i over 40 milliarder kroner samlet
- Av samlede investeringer de senere år, finansierte og påbegynte, på om lag 25 milliarder kroner står private aktører for 60 prosent. Det er et godt tegn
- Tallene over inkluderer kun kartlagte prosjekter og er ikke en uttømmende liste. En framskrivning av boliginvesteringer viser at det trolig er behov for ytterligere investeringer i en størrelsesorden på over 20 milliarder kroner i de neste fem årene
- Tilgang på kapital til store prosjekter i næringslivet i regionen synes ikke å være en vesentlig barriere. Det er de mindre prosjektene som møter kapitalmangel, ikke minst innen reiseliv

Flere næringer i regionen har et stort potensial for vekst frem mot 2035

Et fortrinn ved Helgeland er som nevnt god variasjon i næringslivet og arbeidsmarkedet. Viktige og etablerte næringer i regionen er prosessindustri, kraftproduksjon, sjømat, transport og reiselivsnæringer.

I vurderingen av hvilke næringer som har størst potensial har vi lagt til grunn følgende kriterier:

- Potensial for jobbskaping (arbeidsintensiv)
- Næringer der regionen har et fortrinn
- Næringer som er etablert i regionen i dag
- Potensial for eksport

Helgeland har klare **fortrinn** gjennom tilgjengelige arealer og rikelige med naturressurser i form av vann, vind og sjømat.

Men glem ikke det vi allerede har. Ny næring må stå på skuldrene til **eksisterende miljøer**.

Videre er det en fordel for en liten region med begrenset lokal etterspørsel å satse på **eksportrettede næringer**. Hvis en liten region vil få til høy vekst kan den ikke utelukkende hvile på etterspørsel i regionen. Eksportbedrifter gir næringslivet flere bein å stå på, ved at de henvender seg til andre markeder.

Utover dette er det å tiltrekke seg eksportbedrifter og opprettholde et høyt nivå på eksport også viktig fordi eksportbedrifter gjennomgående er mer produktive enn

innenlandsk rettede næringer og bedrifter. Noe av bakgrunnen for det er at bedriftene gjennom deltakelse i internasjonale verdikjeder fanger opp teknologi og innovasjon raskere enn andre og på den måten bidrar til å øke produktiviteten i næringslivet.

Vår vurdering er at det største vekstpotensialet på Helgeland i årene som kommer er innenfor **sjømat**, **kraftforedlende industri** og **reiseliv**.

Når dette er sagt er vi også opptatt av å fremheve næringsmuligheter i tilknytning til digitalisering, landbruket og mineralnæringer.

Utviklingen til Helgeland vil også kunne styrkes dersom en klarer å tiltrekke seg flere offentlige arbeidsplasser i regionen. Offentlige arbeidsplasser er attraktive, da de blant annet tiltrekker høyt utdannede arbeidstakere og bidrar til et mer variert arbeidstilbud. Begge deler bidrar til å heve regionens attraktivitet for arbeidskraft utenfra.

Næringer vi tror har høyest potensial for vekst på Helgeland

Sjømat

Kraftforedlende industri

Reiseliv

Sjømatnæringen

Helgeland har over 1100 ansatte i sjømatnæringen

- Sjømatnæringen er en eksportintensiv og høyproduktiv næring, og legger grunnlaget for mange arbeidsplasser i regionen, ikke minst gjennom næringens omfattende lokale ringvirkninger
- Det er en kapitalintensiv næring og den står for 16 % av næringslivets verdiskapning på Helgeland, men kun 5 % av de sysselsatte
- Det er over 300 bedrifter som er aktive i næringen i regionen, men verdiskapningen i næringen er konsentrert om noen store bedrifter, som Nova Sea, Mowi, Kvarøy og Lovundlaks. Også noen fra ytre Namdalen er svært aktive sør på Helgelandskysten, som Sinkaberg-Hansen og Salmonor
- Det finnes også en del spesialiserte underleverandører i regionen som Aquarius og LetSea, men antallet er begrenset sett opp mot Trøndelag og på Vestlandet
- Sjømatnæringen med havbruk i sentrum skaper betydelige **ringvirkninger** på land. Menon og Nofima (2020) beregnet at for hver arbeidsplass innen havbruk skapes det ca. en arbeidsplass utenfor sjømatnæringen. Slik sett er det 2200 ansatte på Helgeland knyttet til sjømatnæringen

Nøkkeltall Sjømat 2019

1100 ansatte

8,6 milliarder i omsetning

3,4 milliarder i verdiskapning

Største bedrifter

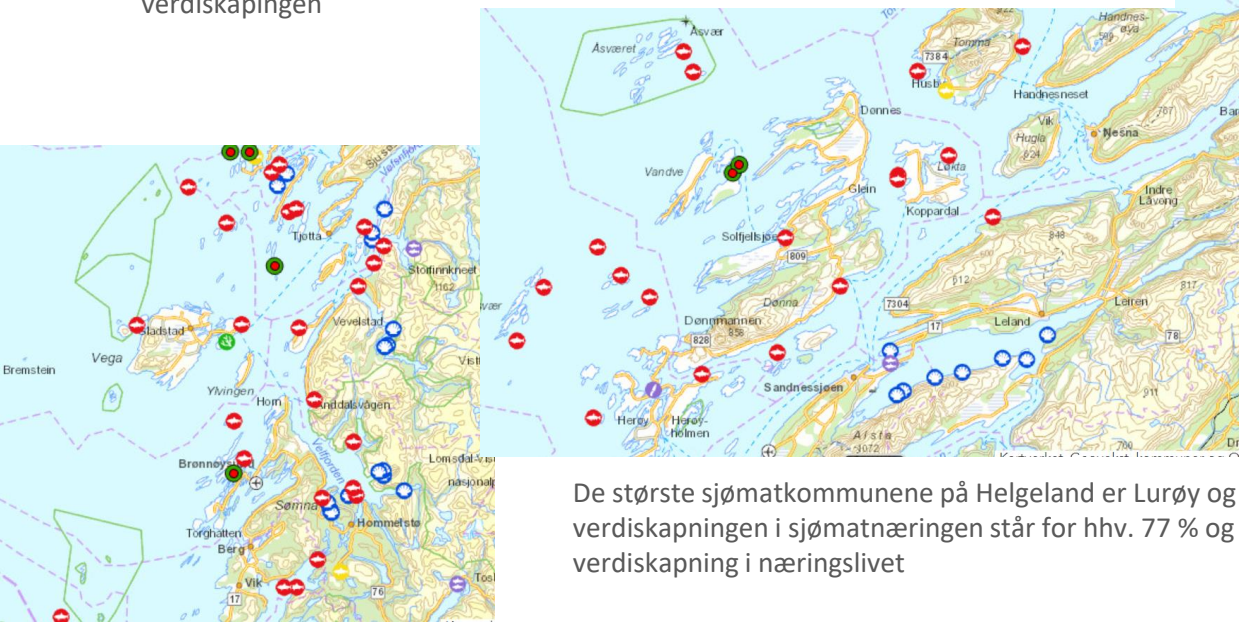
Sum av omsetning i 2019 for all virksomhet på Helgeland. Tall i millioner.

NOVA SEA	2 221
MOWI	1 537
KVARØY	792
LOVUNDLAKS	613
AQUARIUS AS	383

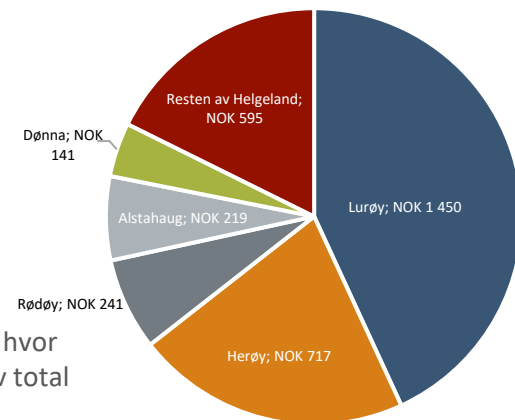
Sjømat: Regional variasjon og leddene i verdikjeden

- Sjømatnæringen kan grovt deles inn i oppdrett, fiske, leverandører og industri. Alle delene av næringen er representert på Helgeland
- Det er oppdrettsvirksomhet som dominerer sjømatnæringen i regionen. Nær 80 prosent av all verdiskapingen og over 50 prosent av alle sysselsatte i næringen finner vi her
- Leverandører står for 30 prosent av de sysselsatte, men kun 12 prosent av verdiskapingen

Oppdrett: Produksjonslokalteter på Helgeland (Fiskeridirektoratet)

Kommuner med størst verdiskaping innen sjømat. Kilde: Menon Economics
Millioner kroner

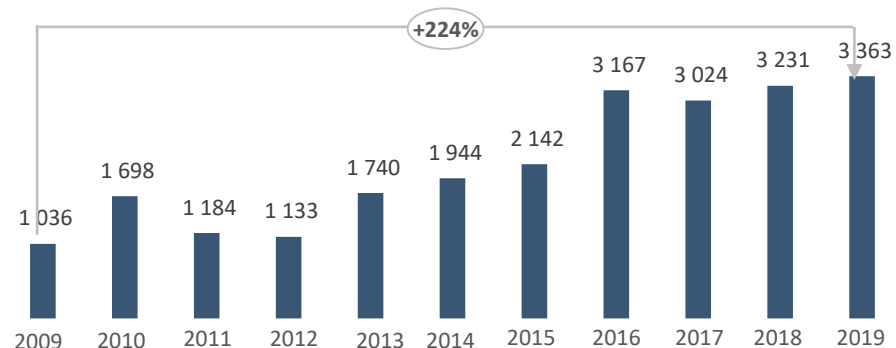

De største sjømatkommunene på Helgeland er Lurøy og Herøy, hvor verdiskapingen i sjømatnæringen står for hhv. 77 % og 75 % av total verdiskaping i næringslivet

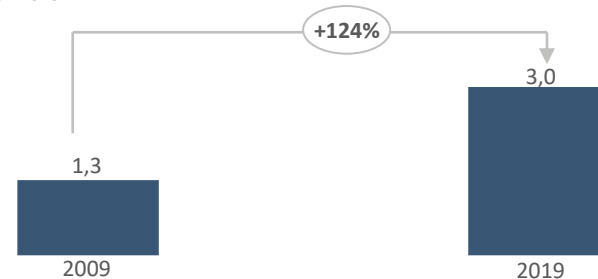
Verdiskapingen i sjømatnæringen har økt med over 200 prosent på 10 år og produktiviteten per ansatt har mer enn doblet seg

- Næringen har tredoblet verdiskapingen på ti år. Verdiskaping består av lønn til de ansatte og overskuddet til eierne, samt skatter
- Sysselsettingen har økt med 40 prosent i samme periode. De ansatte skaper stadig større verdier og viser en imponerende produktivitetsvekst
- Mye av verdiskapingsveksten kommer som følge av prisveksten på laks, men veksten er også sterkt preget av økende produksjonsvolumer og vekst i alle deler av næringen
- De store aktørene innen havbruk skaper særlig høy verdiskaping per ansatt. Aktører som Nova Sea, Kvarøy og Mowi bidrar til omfattende samfunnsutvikling lokalt og regionalt gjennom investeringer i annen aktivitet

Verdiskaping innenfor sjømatnæringen på Helgeland (mill. NOK), 2009-2019 samt vekst. Kilde: Menon Economics
Millioner kroner

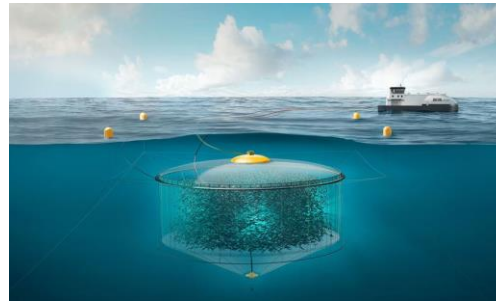
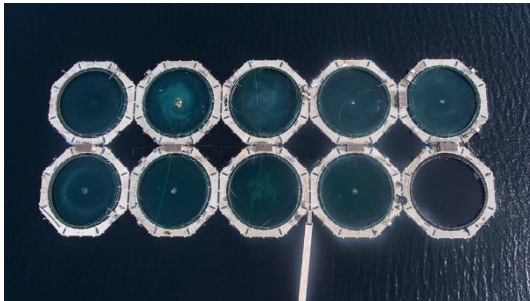
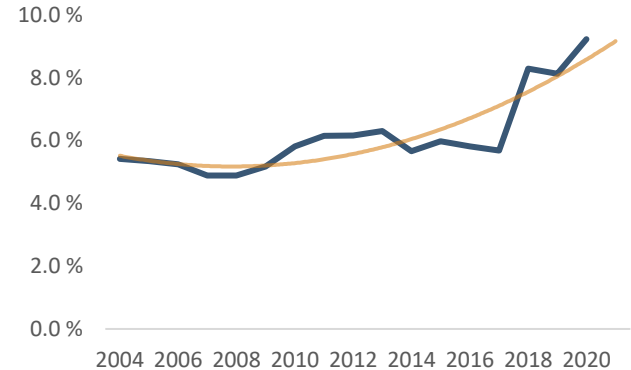
Verdiskaping i millioner kroner per sysselsatt innenfor sjømat på Helgeland, 2009 og 2019. Kilde: Menon Economics
Verdiskaping per sysselsatt. Millioner kroner

Hva driver veksten i havbruk på Helgelandskysten?

- Helgeland nærmer seg 10 prosent av den nasjonale produksjonskapasiteten. Opp fra rundt 6 prosent i 2017
- Regionen har hatt en kraftig volumøkning de siste årene gjennom vekst i kommersielle tillatelser, og særtillatelser for forskning, utvikling, undervisning og visninger
- Regionen er definert som grønn produksjonssone med betydelig vekstpotensial
- Fremover vil veksten kunne preges av nye driftskonsepter der AkvaFuture sine lukkede merder, Nova Sea sin Spider Cage og Atlantis Subsea Farmings senkede konsept kan få prege utviklingen, men dette krever at staten åpner for økt produksjon basert på slike konsepter
- Få, men sterke FoU-miljøer som Letsea er også med på å prege veksten

Lokalisert kapasitet (MTB) for produksjon av laks som andel av hele landet. Kilde: Fiskeridirektoratet.

Tredobling av produksjon i havbruk innen 2035, med god vekst i hele verdikjeden

Fram mot 2035 vil verdens etterspørsel etter fisk som mat øke kraftig (5% årlig). I takt med at folk i store deler av verden blir rikere vil de i stigende grad etterspørre sjømat, som en kilde til høykvalitetsprotein og som er bedre for helsen enn andre proteinkilder. Effekten forsterkes av at sjømat er en av de proteinkildene som har det laveste karbonfotavtrykk.

Hva gir store muligheter fremover for oppdrett på Helgeland?

- Vi ser et kraftig vekstpotensial i alle ledd av verdikjeden frem mot 2035
- Store sjøarealer og ledige lokaliteter gir rom for regulær vekst. Dette kombinert med gode vekst og miljøvilkår skaper et stort potensial
- Nye merdekonsepter for oppdrett på eksponerte lokaliteter (bølgehøyde opp til 8 meter - ikke åpent hav) gir enorme vekstmuligheter langs Helgelandskysten i ytre deler av øyriket. Klart størst potensial av alle landets regioner. Mulighetene krever at staten etablerer regulering for produksjon på disse lokalitetene. Dette er på vei
- Mye av veksten i næringen fremover vil komme i lukkede og semilukkede anlegg i fjordene. Her har Helgeland allerede etablerte produksjonsmiljøer (AqvaFuture og Atalantis Seafarm) og et velegnet fjordsystem for denne typen aktivitet. Mulighetene krever at myndighetene innfører rimeligere tillatelser for denne typen miljøvennlig produksjon

Potensial for mye landbasert oppdrett, men her er ikke konkurransefortrinnene like store på grunn av topografi og klima

Stort potensial for utvikling av sterkere kunnskapsmiljøer gjennom vekst i FoU-selskaper som Letsea og Gifas. Slike miljøer styrkes også gjennom utviklingsprosjektene i regionene: AkvaFuture, Spider Cage (Nova Sea) og Atlantis Seafarm er gode eksempler

Langt høyere produksjon av smolt og settefisk på land i nærhet av prosessindustri (Moi Rana, Mosjøen) som gir tilgang på oppvarmet vann. Sikrer sirkulærøkonomi gjennom verdikjedene

Potensial for økt slakteriaktivitet og videreføring på blant annet Herøy og Lurøy. Dette krever bedre infrastruktur og fastlandsforbindelse fra Herøy/Dønna til Sandnessjøen. Lastebilene må komme raskere, tryggere og rimeligere frem til markedet

Potensial for langt større produksjon av skjell, hvitfisk-oppdrett og tang, tare og alginater. Dette krever at bedrifter satser på nye arter og driftsformer

Potensial for sjømatnæringen frem mot 2035

**+ 1000
arbeidsplasser
(nær dobling)**

**+ 16 milliarder
i omsetning**

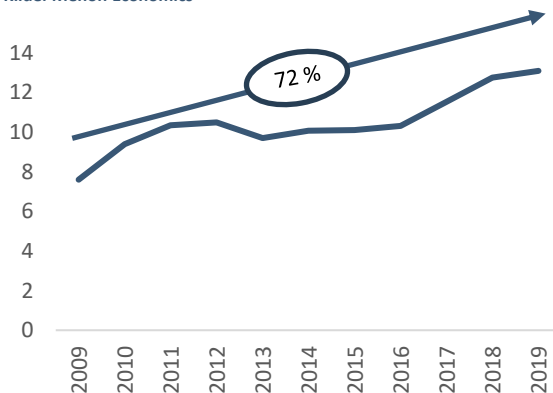

Kraftforedlende industri

Helgeland har over 2600 ansatte i dagens kraftforedlende industri

- Industrien på Helgeland har en historie som strekker seg tilbake til 1902 da det ble etablert gruvedrift av Dunderland Iron Ore Company
- Industrien hviler på energitilgang og vannkraften på Helgeland er bygget ut i stor skala. Den sørger for ren, klimavennlig energi til en rimelig pris
- Høy omstillingsevne og tett samarbeid med store norske og utenlandske industrikonsern, samt staten, har bidratt til at industrimiljøet i Mo i Rana har utviklet seg til et rikt og mangfoldig nettverk av bedrifter
- Alcoa ble opprettet i 1962 gjennom et samarbeid med Elkem. Alcoas aluminiumsproduksjon på Helgeland er på 220 000 tonn og bruker mer elektrisk energi enn hele Bergen
- Industrien på Helgeland er ledende i å tilpasse seg det grønne skiftet og posisjonerer seg for å utnytte mulighetene som finnes
 - Nord-Europas største på 1,3 TWh vindmøllepark er under oppføring på Øyfjellet på Helgeland
 - Freyr har intensjon om å bygge batterifabrikk
 - Både Mosjøen Næringspark og Mo Industripark er involvert i prosjekter som omhandler oppstart av hydrogenproduksjon og karbonfangst

Ending i samlet omsetning for kraftforedlende industri på Helgeland.
Kilde: Menon Economics

Nøkkeltall Industri 2019

2600 ansatte

13 milliarder i omsetning

2,7 milliarder i verdiskaping

Største bedrifter

Sum av omsetning i 2019 for all virksomhet på Helgeland. Tall i millioner.

celsa nordic	5 280
Alcoa	4 570
RANA GRUBER	2 910
Ferroglobe	853
Elkem	600

Industrien på Helgeland under utvikling

En effektiv utnyttelse av regionens fornybare energikilder som innsatsfaktor til industrien kan bidra til økt verdiskaping. Dette er et av regionens største konkurransefortrinn. Den rike tilgangen til fornybar energi har allerede betydd mye for etableringen av industrien i regionen, og bidratt til etablering av mange arbeidsplasser.

Verdens energisystemer i rask endring og elektrifisering er en global megatrend på tvers av industrier. Kombinasjonen av økte klimasatsninger på nasjonalt og europeisk nivå og fallende kostnader for produksjon av fornybar energi åpner opp nye attraktive forretningsområder som batteriproduksjon, hydrogenproduksjon og karbonfangst.

Vi ser allerede i dag flere eksempler spennende ny industri som er under etablering på Helgeland:

- Energilagringsselskapet Freyr planer om å bygge en batterifabrikk i Mo Industripark (se eget lysbilde) er så å si besluttet
- Bergen Carbon Solutions, som lager karbonnanofibermaterialer, har en intensjon om etablering i Mosjøen Næringspark. I forbindelse med denne virksomheten jobbes det mot å etablere et forskningsmiljø innenfor materialvitenskap

Prosessindustrien på Helgeland er svært viktig ettersom den produserer innsatsfaktorer og materialer som er nødvendig for annen industri over hele verden. Denne tradisjonelle industrivirksomheten på Helgeland står foran en nødvendig omstilling i møte med det grønne skiftet. En slik omstilling byr også på muligheter, noe aktørene på Helgeland er klare for.

Verden etterspør stadig mer råmateriale, og

Alcoa planlegger derfor en økning av produksjonen. Ettersom aluminiumsproduksjon er svært energiintensiv har disse planene indirekte ført til utbyggingen av Nord-Europas største vindkraftpark på Øyfjellet. Alcoa til å bruke all kraften generert fra den nye vindparken på 1.3 TWh.

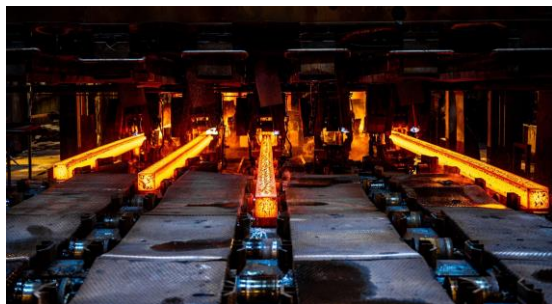
Det er allerede i dag lagt planer og gjort utredninger for fangst av CO₂ og CO fra eksisterende industri på Helgeland. Det finnes mange måter man kan utnytte seg av disse karbondioksidene, for eksempel til produksjon av ammoniakk og metanol. Således omgår man lagringsproblemet ved CO_x-fangst, ved å heller utnytte seg av utslippene – Carbon Capture and Utilisation (CCU).

CCU går hånd i hånd med hydrogenproduksjon i den nye sirkulære økonomien på Helgeland.

Hydrogen Hub, Mo

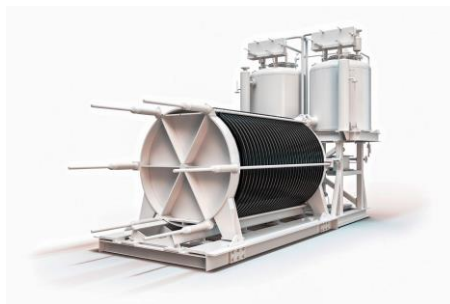
CELSA Armeringsstål AS har en stor virksomhet lokalisert i Mo industripark, hvor de smelter stålskrap for å produsere nye stålemner. Smeltingen av skrapmetallet gjøres i en lysbueovn som drives av vannkraft. Valseovnen, der stålemnene varmes opp for å vales til rette produkter, benytter derimot karbonmonoksid og nordsjøolje. Denne prosessen skal gjøres om til å benytte hydrogen, som skal produseres ved elektrolyse. Stålproduksjonen i Mo i Rana er Norges eneste stålprodusent.

Valseovn. Foto: Bjørn Lervik / Celsa Nordic

Det produseres totalt 700 000 tonn armeringsstål i året, tilsvarende to Eiffeltårn hver uke. Skrapstålet kommer stort sett fra biler og fartøy og det resirkulerte armeringsstålet benyttes i hovedsak av bygg- og anleggsnæringen.

I dag har CELSA Armeringsstål AS et utslipp på omtrent 100 000 tonn karbondioksid i året. Ettersom 60 % av utslippet kommer fra valseovner, vil omleggingen til hydrogen føre til betydelig utslippsreduksjon.

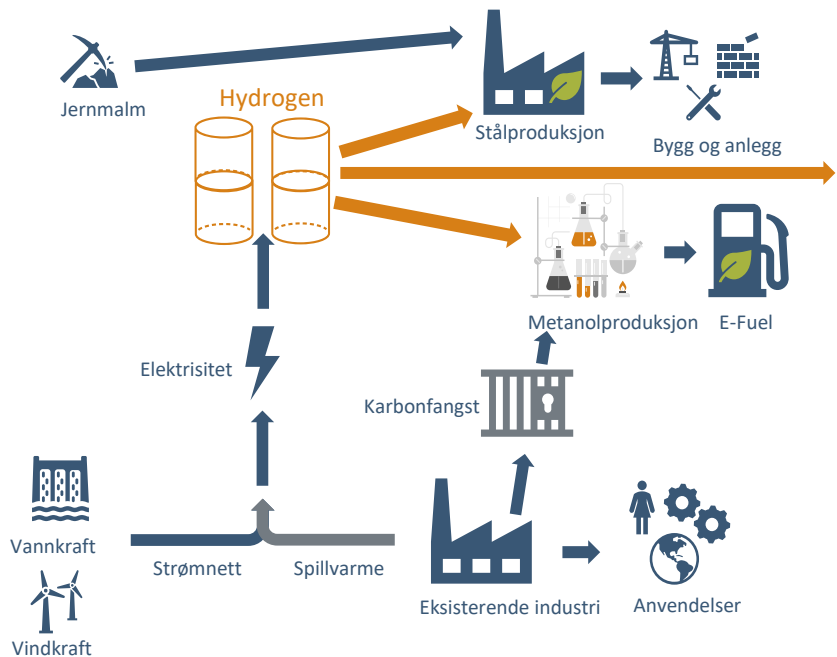
Elektrolysør for hydrogenproduksjon.
Foto: Nel Hydrogen

Arbeidet med å etablere en større verdikjede for hydrogen gjøres i partnerskap med Statkraft og Mo Industripark. Statkraft planlegger, sammen med Nel Hydrogen, å bygge et produksjonsanlegg for hydrogen med en samlet kapasitet på 50MW i industriparken.

Samarbeidet omfatter også felles innsats for utviklingsprosjekter som kan skape etterspørsel etter hydrogen i andre industrielle prosesser og som drivstoff.

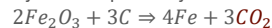
Helgelands industrimuligheter knyttet til hydrogen (H_2)

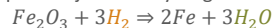
Grønn stålproduksjon

Rana Gruber er Norges eneste produsent av jernmalm. 90 % av malmen eksporteres til utlandet for foredling til jern og stål. Den tradisjonelle stålproduksjonen står for opp mot 9 % av verdens totale utslipp av karbondioksid. Foredling av stål med hydrogen vil eliminere utslippet.

Tradisjonell stålproduksjon:

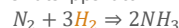

Stålproduksjon med hydrogen:

Ammoniakk

Ammoniakk, som primært blir brukt som kunstgjødsel, kan enkelt produseres ved hjelp av hydrogen i tillegg til nitrogen fra atmosfæren. I dag produseres 95 % av hydrogen i verden fra fossile brennstoff. Et storskala anlegg for hydrogenproduksjon ved elektrolyse har derfor et enormt potensiale for utslippskutt.

Karbonfangst og metanolproduksjon

Fangst og bruk av karbonmonoksid og karbondioksid må sees i sammenheng med hydrogenproduksjon, ettersom det muliggjør foredling til metanol. Metanol har flere bruksområder innenfor kjemisk industri, og som drivstoff.

I Mo Industripark er det planlagt å fange CO_2 blant annet fra Elkem Rana sitt produksjonsanlegg for ferrosilicium. Et slikt prosjekt har potensial for utslippskutt oppmot 160 000 tonn CO_2 , og produksjon av 100 millioner liter «e-fuel».

Øking i Arbeidsplasser

Fangst og utnyttelse av karbondresser, i tillegg til utvikling av nye energikilder og – bærere, vil bli en større og større del av industrien i det grønne skiftet.

Helgelandsregionen står i en unik posisjon til å være sentral i Norge på implementering av slik teknologi. For prosessindustrien vil dette innebære minst 50 % økning i antall direkte arbeidsplasser, som for Helgeland tilsvarer 1300.

Et storløft for samfunnet i Mo i Rana

Selskapet Freyr planlegger bygging av en batterifabrikk i Mo Næringspark (MIP). Allerede i 2022 skal første byggetrinn være ferdig, med en gradvis økning frem til 2025. Planen er å produsere batterier for elektriske kjøretøy, til energilagringsøymed og til marine formål. Tilgang på rikelig mengder elektrisitet fra miljøvennlig vannkraft til en gunstig strømpris er en sentral årsak til lokaliseringssvalget.

MIP var tidlig ute og la aktivt til rette for fremtidens grønne energi med utredninger tilbake i 2015.

En næringsrettet lokalmyndighet har vært viktig for at den nye batterifabrikken skal se dagens lys. Det er en uttalt strategi fra Rana kommune at Rana skal bli «**Norges grønne industrihovedstad**».

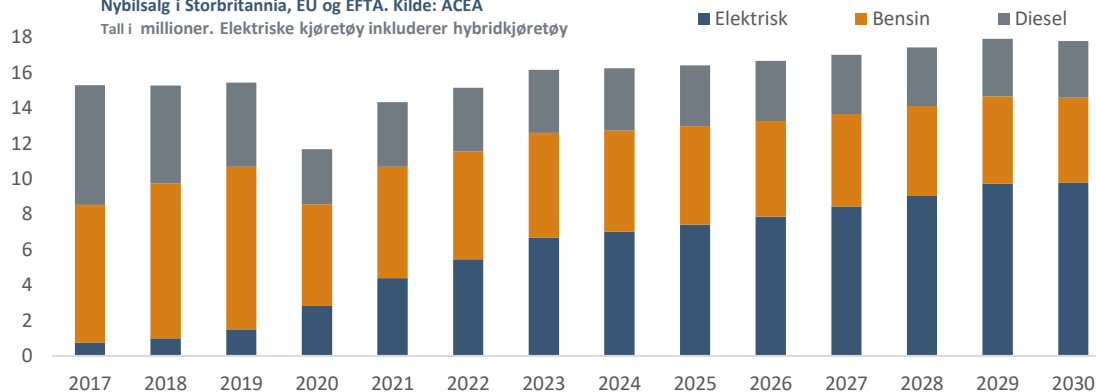
Rana kommune er en aktiv bidragsyter gjennom sin tidligere investering i Helgeland Invest, som igjen er største aksjonær i MIP. Sammen med Morrow Batteries i Agder og NorthVolt i Østfold bidrar Freyr på Helgeland til å sette Norge på kartet i det grønne skiftet. Freyr hentet inn i overkant av **7 milliarder kroner** på New York-børsen,

et vitnesbyrd om stor internasjonal interesse.

Ved full produksjon vil Freyrs batterifabrikk i Mo produsere nok batterier til 800 000 biler i året, noe som bidrar til å dekke behovet for en stadig mer elektrisk flåte av biler i Europa (se figur). Det er anslått at Freyr ved full produksjon vil ha skapt flere tusen nye arbeidsplasser. **I første omgang er det snakk om rundt 1500 arbeidsplasser i løpet av de første fire-fem årene.**

Nybilsalg i Storbritannia, EU og EFTA. Kilde: ACEA
Tall i millioner. Elektriske kjøretøy inkluderer hybridkjøretøy

>5000 arbeidsplasser innen 2035

Produktene som kommer fra den kraftforedlende næringen møter stabil vekst i globale markeder. I fremtiden vil denne næringen bli enda viktigere – det grønne skiftet vil ikke bare føre til helt ny industri, men også forbedring av den industrien som allerede eksisterer når den innlemmes i et sirkulærøkonomisk kretsløp.

Mulighetene for Helgelandsindustrien i fremtiden:

- Vekst fra allerede eksisterende industri er forventet - produksjonsøkning fra aluminiumsverk og stålverk, i tillegg til økt produksjon av jernmalm er under implementering.
- Utbygging av testanlegg for karbonfangst kommer til å være igangsatt om få år. Utvikling av teknologi for utnyttelse av fanget karbondioksid til produksjon av metanol og andre «e-fuels» gjøres av Elkem, Thyssenkrupp og Mo Industrial e-Fuels.
- Industri- og næringsparkene på Helgeland er spesielt godt egnet til å utvikle grønn industri med hydrogen som innsatsfaktor. Samarbeidet mellom Statkraft og Celsa om grønn stålproduksjon er bare begynnelsen på dette. Hydrogen kan inngå som bestanddel i en rekke kjemiske prosesser for å gjøre disse

miljøvennlige.

- Berget på Helgeland er rikt på mineraler, også «rare earth minerals», som trengs i all slags moderne teknologi. (se eget lysbilde)
- Bergen Carbon Solutions (BCS) har inngått intensjonsavtale med Mosjøen og Omegn Næringssselskap om bygging av et produksjonsanlegg for karbonnanofiber (CNF). Denne virksomheten blir en del av CNF Arena – en forsknings- og utviklingsinstitusjon innenfor materialvitenskap. BCS har allerede en intensjonsavtale med Alcoa vedrørende utnyttelse av karbon.
- Med billig strøm fra ren vind- og vannkraft fremstår Helgeland som svært godt egnet til opprettelse av datasentre. Med statlige aktører som Brønnøysundregistrene og Nasjonalbiblioteket, og private aktører som Bitfury, er Helgeland godt posisjonert til å bli en data- og digitaliseringsklynge.

Potensial for den kraftforedlende industrien frem mot 2035

**+ 5000
arbeidsplasser**

**+ 19 milliarder i
omsetning**

Reiselivsnæringen

4-dobling av turismen

innen 2035

Reiselivsnæringen i Helgeland har et enormt potensial for utvikling og vekst frem mot 2035.

I 2035 kan omsetningen firedobles fra dagens nivå og antallet arbeidsplasser tredobles til ca 4500.

Næringen sysselsetter ca 1500 personer i regionen i dag (2019). Den omsetter for drøye 1 milliard kroner. Da holder vi transportsektoren utenfor.

Reiselivsnæringen er liten sammenlignet med hva vi finner i regionen lengst nord i fylket: Lofoten/Vesterålen og Senja.

De siste ni årene hadde den samme veksttakt på 6% årlig.

Helgeland har like stort potensial for utvikling av reiseliv som Lofoten, men må profilere regionen annerledes.

Dette krever at:

- Hele regionen tas i bruk
- Det utvikles tydelige og godt sammensatte opplevelsespakker
- Overnattingskapasiteten økes markant
- Det blir langt enklere å flytte seg rundt i regionen

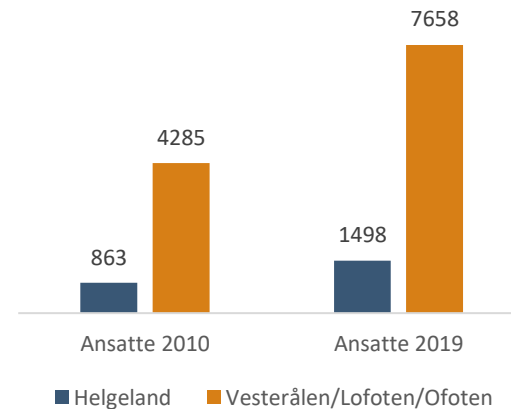
Potensial for reiselivsnæringen frem mot 2035

**+ 3000
arbeidsplasser**

**+ 3,5 milliarder
i økt omsetning**

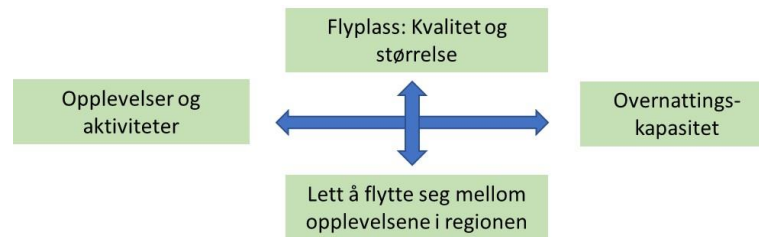

Hva kreves av Helgeland for å bli foretrukket som turistdestinasjon

Fire sentrale drivere for attraktivitet for norske og utenlandske turister

1. Lett tilgang luftveien
2. Velutviklet tilbud av opplevelser, inkludert natur
3. Lett å flytte seg mellom opplevelsene i regionen
4. Tilstrekkelig med variert overnattingskapasitet

- Helgeland får ny flyplass i 2025 - Gir både høyere frekvens, lavere priser og flere seter tilgjengelig
- Helgeland mangler overnattingskapasitet og tilstrekkelig variasjon i utvalget
- Helgeland har flust med opplevelser og ameniteter men må få er dem satt sammen i et organisert tilbud og lett tilgjengelig tilbud
- Helgeland er en stor region og det kreves effektiv og fleksibel transport på vei og til sjøs. Det er for dårlig utviklet i dag
- Høy vekst i reiselivsnæringen krever at det er tilrettelegges for norsk og europeisk langhelg-turisme, på samme vis som i Tromsø

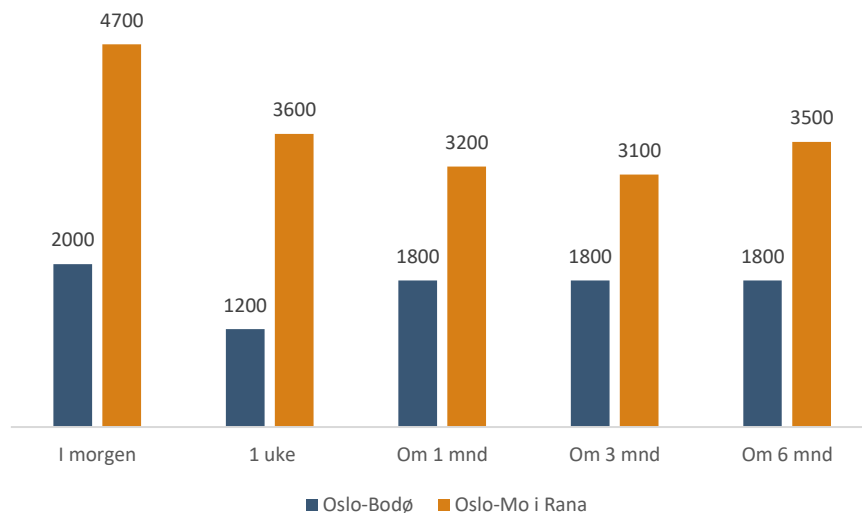
Nye nye spennende initiativer som øker antall høykvalitets opplevelser:

Ny flyplass i Mo i Rana: Forvent 50 prosent fall i flyprisene

- Med mulighet for å ta ned Boeng 737 og Airbus A320 vil Norwegian, SAS, Flyr og charteroperatører velge å betjene Helgeland direkte fra Oslo og potensielt utvalgte land i Europa
- Prissammenligninger mellom Oslo-Bodø og Oslo-Mo i Rana tur retur viser, samt erfaringer fra Evenes indikerer et 50 prosent prisfall når ny flyplass kommer
- Tilrettelegging for mindre elfly vil også gjøre det mulig å frakte turister rett inn til Brønnøysund-regionen til lave priser
- I 2035 har Nord-Norge etablert et nytt charterfond som stimulerer til en kraftig økning i mindre gruppereiser med rutefly. Dette er også en type turister som har høyere forbruk enn de som kommer med større charterfly
- Nær tre av fire som besøker regionen i dag er norske turister. Dette er et segment som har høy betalingsvilje og ønske om å reise nettopp til steder som kan by på naturopplevelser og aktiviteter som Helgeland kan tilby. Her handler det mye om å styrke markedsføringen og tilgjengeligheten for å tiltrekke seg flere

Pris i kroner tur-retur den 20. juli 2021 for en person

Bedre tilgang på vei og bane til ulike deler av Helgeland

- Avstanden fra Mo i Rana og ut til kystdestinasjoner med opplevelser er på 1-3 timer. Da kreves det gode og fleksible transportløsninger, som ikke er der i dag
- I 2035 er det etablert fastlandsforbindelse til Herøy og Dønna
- I 2035 er det fergefri forbindelse mellom Sandnessjøen og Brønnøysund
- RV 810 vest for Mo er utbedret
- Drive Helgeland – Elbilutleie med fri drop i regionen
 - I 2035 har Helgelandskommunene etablert et samarbeid for å få opp et bilutleiekonsept der leietaker kan plukke opp bilen i Mo, Bodø eller Brønnøysund og sette den kostnadsfritt fra seg over hele Helgeland
 - Konseptet gjør hele regionen langt mer tilgjengelig og blir en unik løsning for denne regionen og et vitnesbyrd om samarbeid
- Helgelandspendelen mellom Mo i Rana og Mosjøen etableres og gjør det langt enklere å forflytte seg mellom opplevelsene i disse byene

Om å skape et felles konsept for opplevelser i Helgeland: En langhelg med sjøliv, fjelltur og næringsopplevelser

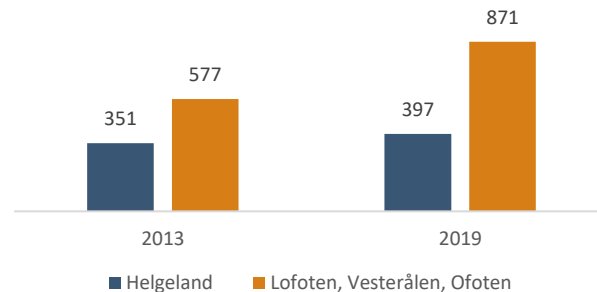
- De aller fleste reiselivsdestinasjoner velger å dyrke frem et lett synlig, lett formiddelbart og attraktivt konsept
- Helgeland har tre attraksjoner man kan spille på (Kinderegg)
 - Øyriket med padling, fugleliv, fiske og sjømat
 - Fjellnatur med isbre, skimuligheter, toppvandring og grotteturer
 - Næringsliv med stor opplevelsesinteresse:
 - *Besøke oppdrettsanlegg*
 - *Besøke prosessindustri, se smelteteknologi og oppleve gruver*
 - *Besøke Nasjonalbiblioteket og se «live digitalisering»*
- Fremtidens turisme vil i økende grad handle om opplevelser levert i lett tilgjengelige pakker og konsepter
- De tre typene attraksjoner gjør det mulig å fylle en reise utelukkende til Helgeland med innhold
- Trippel-konseptet gjør det mulig å operere med en utvidet sommersesong (skulderuvtidelse)
 - Å fylle sesonghalene på begge sider med besøkende

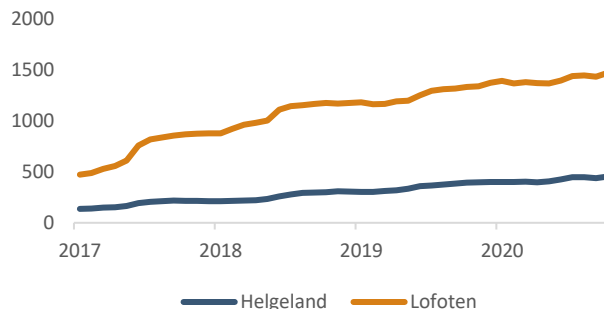
Behov for kraftig økning i overnattingskapasitet

- For å kunne firedoble turismeomsetningen i 2035, er det behov for en kraftig økning i overnattingskapasiteten
- Helgeland har 2000 senger i dag, 50% er i Mo i Rana. Det er behov for langt større kapasitet ved kysten
- Lovund har hotell, det bør/kan også Herøy, Dønna, Vega, Rødøy og Træna etablere
- Behov for større variasjon i overnattingstilbudet:
 - Flere små genuine overnattingssteder med gastronomisk tilbud.
 - Hotellet Svart er et unikt tilbud som bør realiseres
 - Større variasjon i grad av Luksus-tilbud; videreutvikle «glamping»-konseptet
 - AirBNB-segmentet må aktiveres i langt større grad enn i dag
 - Enkelte større hoteller som kan håndtere store grupper og konferanser
- Variasjon er kilden til reiselivskonsepser der turistene reiser rundt på egenhånd med elbil
- Helgeland har i dag lav kapasitetsutnytting:
 - Med en bredere sesong vil utnyttingsgraden kunne økes fra 20 til nærmere 30 prosent

Antall kommersielle overnattinger (i 1000)

Antall AirBnB enheter tilgjengelig i regionen

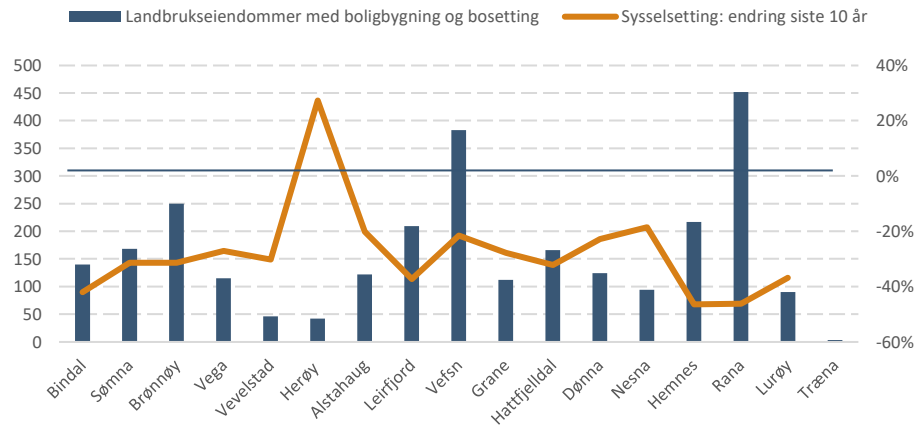

Stort potensial også i andre viktige næringer

Nordlig landbruk

- Helgeland har mange små gårdsbruk, med ikke mindre enn 2800 bebodde landbrukseiendommer
- Gjennom å utnytte de naturlig renhet og særpreget smak kan produktene fra Helgeland selges som unike i store utenlandske markeder, men det krever samtidig evne til å skalere
- **Helgelandslam i Italia:** NorthLamb AS håper å kunne selge 100 tonn innen en toårsperiode, men på litt sikt er målet å kunne doble dette både en og to ganger. Gjennom samarbeid med Nortura kan skalering sikres og kapital tilføres
- TINE Meieriet på Sømna er en stor aktør med produksjon av Norvegia® Original, Norvegia® Fyldig, Gräddost og Østavind. Anlegget sysselsetter 38 personer og viser at effektiv foredling er mulig selv på mindre
- Utfordring: Næringen på Helgeland sliter generelt på grunn av småskala og klima. I Hele Helgeland har sysselsettingen falt med over 30 prosent de siste ti årene

Helgeland kan ta en ledende posisjon i mineralutvinning på norsk sokkel

- Nordland fylke hadde nest størst omsetning av mineraler i 2019 med en samlet omsetning på i underkant av 1,9 milliarder kroner. I hele fylket er det 117 uttak som samlet sysselsatte 779 årsverk i 2019
- Helgeland har malmreserver for drift de neste 100 år og kartleggingen av mineraler på Helgeland viser at det er muligheter for nye prosjekter. Økt produksjon krever også økt kapasitet ved havna i Mo i Rana og **Rana Gruber** må oppgradere til dypvannskai for å kunne ta imot capsizede båter
- Det grønne skiftet og digitaliseringen krever enormt med mineraler. «Rare earth minerals» og silisium er særlig viktige mineraler for overgangen til det grønne skiftet. Helgeland har lang erfaring og kompetanse med bergverk, som regionen kan dra nytte av i søken etter disse kritiske råmaterialene. **The Coring Company** er et selskap på Helgeland som utvikler teknologi for presis digital utforskning av berggrunnen
- En sterkere satsning og utvikling av en landbasert mineralnæring på Helgeland vil kunne gi et konkurransefortrinn i en fremtidig satsning på og utvinning av mineraler på havbunnen. Ifølge Rystad Energy vil mineralutvinning på norsk sokkel kunne gi Norge årlige inntekter på 170 milliarder kroner og jobb til 21 000 personer

Flere teknologiselskaper i startgruppen med stort potensial

Evry Card Service er det klart største IT selskapet i dag målt i omsetning og antall ansatte på Helgeland med sine nær 300 ansatte og omsetning på i underkant av en halv milliard kroner i 2019.

Samtidig er det flere spennende initiativ på gang Helgeland hvor det jobbes med produkter og tjenester som har stort potensial i årene fremover.

The Coring Company har vi allerede nevnt i forbindelse med mineralnæringen, men selskapet hører vel som må mye hjemme i kategorien med andre teknologiselskaper. Selskapet digitaliserer og optimaliserer geologiske undersøkelser

Et annet spennende selskap er Tag Sensors som utvikler sensorer som overvåker temperaturendringer. I 2020 ble AlumatiQ etablert og selskapet skal utvikle en anodeskifterobot som skal bidra til mer kostnadseffektiv, miljøvennlig og sikrere produksjon av aluminium. Et av selskapene som står bak AlumatiQ er leverandørbedriften

Avanti Engineering som har sine røtter innenfor elektro og automasjon, men som de siste årene har satset også på robotikk og 3D rekonstruksjon.

Helgeland har også flere offentlige aktører som Nasjonalbiblioteket, Brønnøysundregistrene og Statens innkrevingsentral, som har vært viktige bidragsyttere i å digitalisere offentlig sektor.

Om en eller flere av selskapene på Helgeland lykkes med å ta en større global posisjon innenfor sitt segment er det liten tvil om at potensialet for økt verdiskaping og økt sysselsetting er stort også på dette området.

Hva skal til for å
realisere potensialet?

Samfunnsattraktivitet

Næringsutvikling kan ikke analyseres i et vakuum fordi bostedsattraktivitet, arbeidsmarkeder, næringsliv og kunnskapsmiljøer henger sammen. Både for å møte behovene for personell med kompetanse som kan bidra til næringsutvikling, utvikling av samfunnsoppgavene i regionen, og for å sikre et befolkningsgrunnlag som gir kraft i de ulike lokalsamfunnene, er det helt avgjørende at regionen beholder og tiltrekker seg innbyggere som har denne kunnskapen.

Folk som bor her må selv kunne drive frem og opprettholde livskraftige lokalsamfunn. Tilgang på interessante arbeidsplasser er avgjørende for at et bosted er attraktivt. Samtidig er bokvalitetene på stedet avgjørende for å trekke til seg nye arbeidsplasser. Det må være attraktivt å bo og arbeide i regionen og en må promotere regionen som et bo- og arbeidssted både for befolkningen nasjonalt og for befolkningen i regionen selv.

Distriktsdemografi-utvalget pekte på utfordringen med små, usikre eller stagnerende boligmarkeder som er preget av lave boligpriser og svak prisvekst. Byggekostnadene kan gjerne være høyere enn boligverdien, noe som kan føre til at folk ikke ønsker å oppta eller ikke får lån til boliginvesteringer. Når man først har kjøpt seg bolig, blir det vanskeligere å flytte på seg. Utvalget pekte på at folks boligpreferanser endret seg. Mange eneboliger og få mindre boenheter for kjøp eller leie gir utfordringer for unge mennesker som ønsker å bo og jobbe i distriktskommuner, men ikke er klar for en langsiktig etablering. Hvis det er boliger på Helgeland som i dag står tomme bør en undersøke om en kan tilrettelegges for at disse kan leies ut til unge mennesker, som ikke er klar for å investere i egen bolig. Dette forutsetter imidlertid ofte en oppgradering fra dagens nivå.

Når det gjelder utdanning så er det en klar sammenheng mellom studiested og hvor man velger å jobbe etter studiene. Det har for eksempel stor betydning for tilgang på helsepersonell at det tilbys studier i nærheten av der behovene er. Regjeringen har uttrykt at de vil satse på flere fleksible og desentraliserte utdanningstilbud, og fordelte sommeren 2020 til sammen 100 millioner kroner i på universiteter og høyskoler som oppretter utdanningstilbud som er tilgjengelige også utenfor campus. Ved å gi flere mulighet til å kombinere studier med jobb og familie, kan dessuten flere ta utdanning der de bor og bidra med kompetanse i sine lokalsamfunn, og således redusere fraflyttingen i utsatte kommuner.

Flere offentlige arbeidsplasser skaper et mer variert og attraktivt arbeidsmarked og styrker bostedsattraktiviteten

Selv om arbeidsplasser i privat næringsvirksomhet er grunnleggende for et steds utvikling, vil offentlige arbeidsplasser bidra til stabilitet i områder med sykliske næringer. Det er langt lettere å rekruttere familier dersom arbeidsmarkedet på stedet er mer variert. Offentlige arbeidsplasser bidrar til nettopp dette. Mo i Rana er et godt eksempel på dette.

Tall fra SSB viser at 44 prosent av alle sysselsatte på Helgeland jobber innenfor offentlig sektor. Det er på lik linje med hva som også er tilfellet i både Bodø-regionen og Haugaland. Det er heller ikke store variasjoner innad på Helgeland.

Store og viktige statlige arbeidsgivere er blant annet Helgelandsykehuset, Brønnøysundregistrene, Statens Innkrevingsentral og Nasjonal biblioteket.

Å øke andelen offentlige arbeidsplasser er ikke

et mål i seg selv, men det kan være et virkemiddel som bidrar til større sjanse for mer uttelling i privat næringsliv.

Flere offentlige arbeidsplasser til regionen vil kunne bidra til øke bostedsattraktivitet for hele husholdningen og dermed bidra til å styrke mulighetene for å tiltrekke seg nødvendige kompetanse også til privat næringsliv.

Offentlige institusjoner, som f.eks. Brønnøysundregistrene, kan også spille en sentral rolle i å utvikle et samarbeid med private tjenesteleverandører. Det gjelder særlig innenfor IT-sektoren i forbindelse med en stadig digitalisering av eksisterende tjenester og systemer og utvikling av nye.

Mulige satsninger på nye statlige arbeidsplasser:

- Rekruttskole på Drevjamoen
- Medisinsk utdanning i Sandnessjøen
- Reiselivsutdanning
- Utdanning av lærere med spesialitet inn mot små skoler i distriktene
- Teknisk høyskole/universitet i Mo i Rana

Som vi har vært inne på så er det en klar sammenheng mellom studiested og hvor en velger å jobbe etter studiene. Et styrket utdanningstilbud, rettet inn mot behovet til privat næringsliv, i regionen vil både bidra med attraktive arbeidsplasser innen utdanningssektoren samtidig som det vil gjøre det lettere for næringslivet å rekruttere nødvendige kompetanse.

Styrke utdanningstilbud i regionen

For å realisere potensialet til regionen må en beholde og tiltrekke seg flere unge med riktig utdanning. De som utdanner seg i regionen har større tilbøyelighet til å bli i regionen etterpå.

En må styrke lokalt og regionalt utdanningstilbud som møter det fremtidige behovet til de utvalgte næringene. Sterke teknologiske fagmiljøer og gode ingeniørutdanninger er viktige for fremtidig konkurransevne innen kraftforedlende industri.

Et styrket utdanningstilbud vil også føre til flere offentlige arbeidsplasser i regionen.

Rimelige og gode boliger er viktige for å tiltrekke seg arbeidskraft

Erfaringer fra andre steder i Nord-Norge er at man ofte mangler rimelige og gode boliger som gjør det mer attraktivt å bli boende eller å flytte hjem.

Det er en del tomter som er ferdig regulert til boligformål og det bygges en del nytt, men nye boliger blir ofte dyre og med stor risiko for at en ikke får solgt til samme pris om en senere ønsker å flytte fra regionen. Skal en tiltrekke seg arbeidskraft fra andre steder i landet eller fra utlandet må regionen kunne tilby rimelige kvalitetsboliger til leie (først) og eie (deretter).

Et interkommunalt samarbeid på boligeiendomsutvikling vil kunne løse dette problemet.

Store infrastrukturtiltak på vei, i luften og i bakken avgjørende

Godt utbygd infrastruktur er avgjørende for bosettingen og næringsutviklingen i regionen, akkurat som for Nord-Norge generelt. Dagens infrastruktur må styrkes og det gjelder like mye den digitale infrastrukturen som den fysiske.

Flyplass

En ny stor flyplass i Mo i Rana ble vedtatt sommeren 2021 med en kostnadsramme på 3,3 mrd. kroner. Rana kommune og næringslivet bidrar med 600 mill, mens resten av finansieringen og risikoen er statlig.

Den nye flyplassen får en rullebane på 2400 meter. Det gir helt andre muligheter og forbindelser mellom Helgeland, Norge og internasjonalt.

Flyplassen vil ventelig medføre positive virkninger for næringslivet, særlig i Rana, men også utover i regionen. Samtidig er det avgjørende at kortbanenettet og tilbudet på dette opprettholdes og styrkes så langt som mulig. Kortbanenettet og dagens rutetilbud er viktig infrastruktur for næringslivet så vel som innbyggerne.

Vei, bane og sjø

Det er også flere samferdselstiltak på vei som må på plass. Særlig viktig vil det være å få på plass en bedre sør nord forbindelse, en fastlandsforbindelse ut til Dønna og Herøy og på sikte en fergefri forbindelse mellom Sandnessjøen og Brønnøysund.

Det trengs også en utbedring av Fv 810 som knytter Mo i Rana og Nesna sammen. Veien er en viktig forbindelse for næringslivet i regionen og strekningen er særlig viktig for transport av sjømat fra Lovund til jernbanen i Mo i Rana.

Et pendlertog mellom Mosjøen og Mo i Rana utvider viktige bo- og arbeidsmarkedsregioner. Det vil ha positive effekter for rekruttering til næringslivet og kommunene i regionen samtidig som det vil kunne fungere som et flytorg til den nye flyplassen.

For øysamfunnene i Vega, Lurøy, Røddøy Træna og utenfor Dønna er fergeforbindelsene stedvis alt for dårlig utviklet. For få avganger, lav stabilitet og høye priser gjør det lite attraktivt å bosette seg der. Kampen om et bedre og rimeligere fergetilbud må fortsette

Attraktive tomter til næringsvirksomhet må prioriteres og reguleres

Å legge til rette for ny kraftkrevende industri, enten det er en fabrikk for å produsere batterier eller hydrogen, krever store arealer. I alle tilfeller er det viktig med gode kommunale prosesser som sikrer at tilstrekkelig med arealer reguleres til formålet.

For at områdene skal være konkurransedyktige og klare å tiltrekke seg relevante aktører er det viktig at områdene har tilstrekkelig med fleksibilitet for å innfri aktørens seleksjonskriterier ved av valg av lokasjon for etablering av ny produksjon.

De nødvendige arealene finnes, det handler om prioritering og regulering av attraktive tomter til næringsvirksomhet. Det går ofte for tregt i kommunene med å tilrettelegge for næringsvirksomhet og en risikerer å tape kampen om attraktive etableringer i regionen. Det er krevende å selge en «site» til utenlandske aktører hvis kommunene trenerer eller er vanskelige å samarbeide med. Det er avgjørende med ferdige regulerte, eller modne, investeringsobjekter. Lokasjonene må være klare.

Vedlegg

Menons regnskapsdatabase

For å få fram tall på verdiskaping, omsetning og sysselsetting benytter vi Menons regnskapsdatabase. Regnskapsdatabasen inneholder regnskapsinformasjon for alle foretak i Norge med plikt til å levere regnskap til Brønnøysundregistrene. Databasen er blitt utviklet gjennom flere år, og herfra kan vi trekke ut informasjon om samtlige rapporteringspliktige bedrifter på Helgeland.

Til hvert organisasjonsnummer er det tilknyttet standard regnskapsinformasjon, samt lokalisering av hovedkontor og underavdelinger, bransjekode, antall ansatte på hvert kontor, styreforhold, direkte eierskap med mer.

Regnskap rapporteres kun inn på foretaksnivå og Menon har derfor laget en egen avdelingsdatabase. Avdelingsdatabasen fordeler foretakets regnskap utover foretakets avdelinger basert på antall ansatte i de ulike avdelingene. På denne måten får vi synliggjort den verdiskapingen og sysselsettingen som faktisk finner sted i regionen, uavhengig av hvor foretakets hovedkontor er lokalisert. Databasen oppdateres og kvalitetssikres kontinuerlig. Datasettet er bearbeidet av både Menon og Bisnode D&B Norway. Sistnevnte er Menons leverandør av disse dataene.

Ettersom regnskapsdatabasen kun inneholder bedrifter som er rapporteringspliktige til Brønnøysund vil det være en del mindre bedrifter som ikke fanges opp. De ikke-rapporteringspliktige bedriftenes andel av den totale verdiskaping er imidlertid liten, rundt 5 prosent på landsbasis. Dette vil derfor ikke gi de store utslagene for den helhetlige vurderingen.

Når vi anvender data fra regnskapsdatabasen vil vi som hovedregel alltid ta ut selskap som er organisert som NUF eller SÆR, olje og gass-operatører og offentlige helseforetak. Disse fjernes fordi de ikke representerer verdiskaping i privat næringsliv i fastlands-Norge.

Regnskapsdatabasen er også utgangspunktet for vår næringsinndeling. Dette er en populasjon av bedrifter innen forskjellige næringer som er utviklet over mange år, gjennom ulike prosjekter. Det er viktig å være oppmerksom på at det er en viss overlapp mellom næringene. Dette skyldes at én og samme bedrift kan inngå i flere næringer i vår næringspopulasjon.

Øvrige data

Vi har også hentet inn en rekke andre typer data som vi gjerne kombinerer med denne databasen, blant annet eksportdata for regioner. Menon har også utviklet Norges første og eneste kommunefordelte nasjonalregnskap. Dette er et unikt datasett, og det er konsistent med Fylkesfordelt Nasjonalregnskap fra SSB. Vår database og kommunefordelte nasjonalregnskap, kombinert med betydelig kunnskap om norsk næringsliv, gir oss en unik posisjon til å gjennomføre empiriske analyser av ulike typer tiltak.

Våre unike data danner grunnlaget for makroprognoser som vi lager for en rekke norske banker, og til framskrivninger og prognoser på en rekke andre områder. Vi benytter også datasettene til å utvikle og kjøre modeller, for eksempel vår makroøkonomiske likevektsmodell NOREG, som er benyttet i mernytte prosjekter for Nye Veier og Statens vegvesen.